

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2023. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.2.54>

УДК 339.972:004

*Д. І. Кошеля,
аспірант кафедри економіки та фінансів,
Мукачівський державний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2706-4031>*

СУТНІСТЬ ТА КРИТЕРІЇ ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ В ІТ СФЕРІ

*D. Koshelia,
Postgraduate student of the Department of Economics and Finance,
Mukachevo State University*

ESSENCE AND CRITERIA OF FORMATION OF ORGANIZATION POTENTIAL OF IT SPHERE BUSINESS

У дослідженні ми пропонуємо орієнтуватися на розгляд потенціалу організації бізнесу як системної основи підприємницької, комерційної чи будь-якої іншої діяльності в ІТ сфері. Така спрямованість дослідження сформована за змістом ряду наукових напрацювань, які вказують на те, що «організаційний механізм» створює організаційну основу для реалізації бізнесу. Враховуючи наведену специфіку, таке твердження розглянуто як аксіоматичне, оскільки прийняте в межах теорії потенціалів як істинне, або таке, що посилює вагомість зроблених припущень. Відповідно до вищенаведеного, стаття спрямована на розгляд сутності та загальних критеріїв формування потенціалу організації бізнесу в ІТ сфері. Доведено, що потенціал організації бізнесу в ІТ сфері слід розглядати як дворівневу систему, що утворює зміст взаємодії та

приведення його елементів у дію, результат якої залежний від: однозначності організаційного впливу; визначеності ознак та характеру державного регулювання організації бізнесу. Наголошується, що під потенціалом організації окремого бізнесу, ми розумітимемо систему елементів, що взаємодіють і приводяться в дію внутрішнім змістом організаційного механізму. Важливо, щоб організаційний вплив надавав однозначне рішення будь-якої бізнесової ситуації, безпосередньо впливаючи на об'єкт керування. Доведено, що формування високого потенціалу бізнесу в ІТ сфері можливе якщо гарантована однозначність, яку забезпечують якість спрямування, широке охоплення, узгодження потоку організаційного впливу, визначеність законів і правил його формування. На рівні окремого суб'єкта економічної діяльності можна створити можливості, ресурси та засоби для утворення потенціалу організації бізнесу в ІТ сфері, однак загальні умови для формування такого потенціалу створюються за допомогою державного регулювання організації бізнесу. Звернено увагу, що окрім потенціалу організації окремого бізнесу, слід виділяти загальний потенціал організації бізнесу в ІТ сфері, як систему умов, що взаємодіють з бізнесом та приводиться в дію за допомогою різних організаційних форм діяльності, розвиток яких підтримується та коригуються державою. Доведено, що формування значного загального потенціалу організації бізнесу в ІТ сфері можливе за умов визначеності правового середовища функціонування різних організаційних форм бізнесу, порядку реєстрації суб'єктів бізнесу, економічного середовища організації бізнесу.

Within the framework of the research, we propose to focus on the potential of business organization as a systemic basis of business, commercial, or any other activity in the IT sphere. This research focus is shaped by the content of several scientific studies that indicate that the "organizational mechanism" creates an organizational basis for business realization. Given the specificity given, such a statement is considered axiomatic, since it is accepted within the framework of the theory of potential as true, or that increases the weight of the assumptions made. The above article is aimed at considering the essence and general criteria of formation of the potential of organization of business in IT-sphere. The author is given to determine the essence of the potential of business organization in IT-sphere at the level of a separate economic activity subject. The author formed the definition of the essence of the overall potential of business organization in IT-sphere. The author realized the presence of the

content of interaction and bringing into operation elements of the potential of business organization in IT-sphere. According to the results of the research it's proved that the potential of business organization in IT-sphere is a two-level system that creates the content of interaction and brings its elements into action, the result of which depends on the uniqueness of organizational influence, the definition of signs and the nature of state regulation of the business organization. It's emphasized that under the potential of individual business organizations, we will understand the system of elements, which not only interact but also act in the internal content of the organizational mechanism. The organizational impact must have a clear decision of any business situation, directly affecting the object of management. It's proved that the formation of a high-potential business entity in the IT-sphere is possible if the certainty provided by the quality of the direction, coverage, coordination of the transferring of the organizational influence, determination of laws and rules of its formation is guaranteed. At the level of a separate economic entity, opportunities, resources, and means can be created to create the potential of a business organization, but the general conditions for such potential formation are create using state regulation of business organization in IT-sphere. Noted that in addition to the potential of individual business organizations, it is necessary to distinguish the overall potential of business organizations in the IT-sphere as a system of conditions interacting with business and being put into effect through different organizations of forms of activity, development of which is supported and adjusted by the state. It has been proved that the formation of the significant overall potential of business organization in IT-sphere is possible under conditions, legal environment of functioning of different organizational forms of business, the procedure of registration of business entities, and the economic environment of business organization.

Ключові слова: *якість; організаційний вплив; реєстрація суб'єктів бізнесу; проведення виважених прорахунків.*

Key words: *quality; organizational impact; registration of business entities; conducting of calculated miscalculations.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Жодна бізнес-ідея в ІТ сфері не дієва, якщо не приведена у спрямовану дію внутрішнім змістом організаційного механізму, що забезпечує взаємодію цільової та суб'єктно-об'єктно підсистеми,

шляхом забезпечувальної та регулятивної дії. У цьому ракурсі звертаємо увагу на те, що саме внутрішній зміст такого механізму визначає реальні можливості, щодо отримання прибутку, забезпеченості різними типами ресурсів та засобів (що необхідні для виробництва та продажу товарів і послуг) та іншими складовими, які є важливими, хоча не визначаються. Внутрішній зміст організаційного механізму визначають складові що визначають: 1) та регулюють структуру управління бізнесом, обов'язки, права, відповідальність органів управління та працівників, організацію процесу їх діяльності; 2) розподіл робіт між різними виконавцями; 3) оснащеність управлінської праці та робочих місць засобами оргтехніки, чисельність працівників в управлінні, матеріальне і моральне стимулювання їхньої праці. Ці складові у єдності формують специфіку організаційного впливу та його транслювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми ідентифікації сутності та загальних критеріїв формування потенціалу організації бізнесу в ІТ-сфері нами виділені напрацювання Дюк А.А. [2-3], Гавриляк О., Миронова Ю. [1], Саух І.В. [7]. Окресленими науковцями проведений системний аналіз поняття «організаційний механізм управління підприємством», визначено сутність категорії організаційний механізм управління діяльністю підприємства. Разом з тим окреслені праці хоча і використані автором для вирішення ряду дослідницьких завдань, мають загальну спрямованість, відтак потребують адаптації до специфіки організації бізнесу в ІТ-сфері. Разом з тим, щодо внутрішнього змісту організаційного механізму, очевидною є його визначальна роль у створенні потенціалу організації бізнесу або організаційного потенціалу. Підтвердженням цього є акцентування уваги Саух І.В на зв'язку категорій організаційного механізму та потенціалу [7]. Крім того, наведеними вище науковцями, а також більшістю інших наукових праць, що присвячені питанням потенціалу організації бізнесу в ІТ-сфері наразі не сформовано чітких критеріїв формування такого потенціалу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Відповідно до вищенаведеного, метою статті є розгляд сутності та загальних критеріїв формування потенціалу організації бізнесу в ІТ сфері. Для досягнення окресленої мети виділені наступні дослідницькі завдання: 1) визначення сутності потенціалу організації бізнесу в ІТ сфері на рівні окремого суб'єкта; 2) визначення сутності загального потенціалу організації бізнесу на рівнів ІТ сфери; 3) представлення змісту взаємодії та приведення у дію елементів потенціалу організації бізнесу в ІТ-сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У межах дослідження пропонуємо орієнтуватися на розгляд потенціалу організації бізнесу як системної основи підприємницької, комерційної чи будь-якої іншої діяльності в ІТ сфері. Таку спрямованість дослідження сформовано змістом ряду наукових напрацювань, які вказують на те, що «організаційний механізм» (зокрема, внутрішній перелік його складових) створює організаційну основу для реалізації бізнесу [1]).

Враховуючи наведену специфіку, таке твердження розглянуто як аксіоматичне, зокрема прийняте в межах теорії потенціалів як істинне (або таке, що посилює вагомість зроблених припущень). Додатковим підтвердженням аксіоматичного характеру твердження слугують положення, сформовано В. Занора, Д. Куценко, Н. Одородько (щодо синонімічності категорії потенціалу та основи бізнесу [4]) та положення О.В. Тимошенко (щодо доцільності ототожнення категорій потенціалу та основи бізнесу [8]).

У продовження окресленої аксіоматики, під такою основою або потенціалом організації окремого суб'єкта бізнесу, ми розумітимемо систему елементів (можливостей, ресурсів та засобів), що не тільки взаємодіють, але і приводяться в дію внутрішнім змістом організаційного механізму (або специфікою організаційного впливу та його трансляванням у організаційних структурах окремого бізнесу в ІТ сфері).

Враховуючи, що запропоноване визначення прийняте як істинне, а відтак і як доказ для інших тверджень, наголошується, що важливо, щоб організаційний

вплив надавав однозначне рішення будь-якої бізнесової ситуації, безпосередньо впливаючи на об'єкт керування [6].

За наданим визначенням та вимогами щодо організаційного впливу на окремий бізнес в ІТ-сфері, є очевидним, що формування його високого потенціалу можливо якщо гарантована однозначність, яку забезпечують:

- 1) якість спрямування організаційного впливу;
- 2) широке охоплення та узгодження трансльованого організаційного впливу;
- 3) визначеність законів і правил формування організаційного впливу.

На рівні окремого суб'єкта бізнесу можна створити можливості, ресурси та засоби для утворення потенціалу організації бізнесу, однак загальні умови для формування такого потенціалу створюються за допомогою державного регулювання організації бізнесу в ІТ сфері. Відтак окрім потенціалу організації окремого суб'єкта бізнесу, вважаємо за доцільне виділяти загальний потенціал організації бізнесу в ІТ сфері.

Загальний потенціал організації бізнесу в ІТ сфері ідентифіковано як систему умов, що взаємодіють з бізнесом та приводиться в дію за допомогою різних організації форм діяльності, розвиток яких підтримується та коригуються державою. За наданим визначенням та вимогами щодо державного регулювання організації бізнесу, є очевидним, що формування значного загального потенціалу організації бізнесу в ІТ сфері, можливо за умов, визначеності [6]:

- 1) правового середовища функціонування різних організаційних форм бізнесу;
- 2) порядку реєстрації суб'єктів бізнесу;
- 3) економічного середовища організації бізнесу.

Відтак слід забезпечити розгляд потенціалу як дворівневої системи, що утворює зміст взаємодії та приведення його елементів (умов, можливостей, ресурсів та засобів) у дію (рис. 1).

Зазначимо, що результат такої дії залежний від:

- 1) однозначності організаційного впливу за його трансльованні, спрямуванні, формування на рівні окремого суб'єкта бізнесу;

2) ідентифікації ознак та характеру державного регулювання організації бізнес.

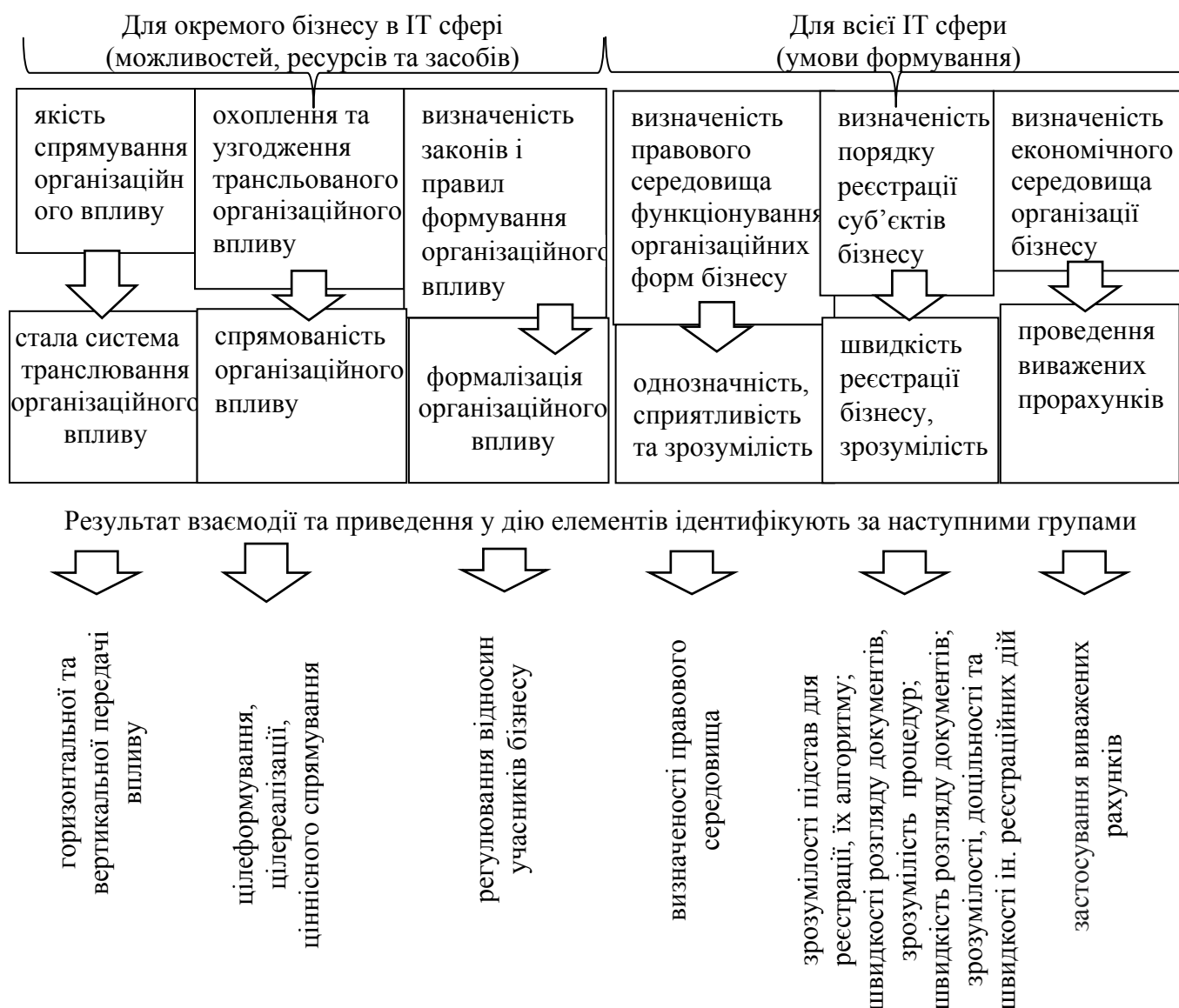

Рис. 1. Зміст взаємодії та приведення у дію елементів потенціалу організації бізнесу в ІТ сфері

Джерело: сформовано на основі [3; 2].

Очевидно, що на рівні окремого бізнесу зміст взаємодії та приведення елементів його потенціалу у спрямовану дію передбачає:

- сталу систему трансльовання організаційного впливу. Це передбачає трансльовання за чітко визначеними каналами (розподіленими на напрямки виробничі, обслуговуючі, функціональні, ієрархічні [3, с. 140; 2, с. 125-126]);

- спрямованість організаційного впливу, зокрема шляхом його цілеформування у системі, цілереалізації (за змістом системи завдань [2]) та процесного забезпечення (за цінностями [3, с. 140]);

- визначеності засобів та умов, які забезпечують формалізацію організаційного впливу (із дотриманням законів і правил, що унеможливають неоднозначне застосування конкретного засобу або тлумачення норми [3, с. 140]).

На рівні всієї ІТ сфери зміст взаємодії та приведення елементів потенціалу організації бізнесу у спрямовану дію передбачає [6]:

- визначеність правового середовища функціонування різних організаційних форм бізнесу (що гарантує його однозначність, сприятливість та зрозумілість);

- визначеність порядку реєстрації суб'єктів бізнесу (що гарантує швидкість реєстрації бізнесу та зрозумілість);

- визначеність економічного середовища організації бізнесу (що гарантує створення умов для проведення виважених прорахунків).

Розглянемо рівень окремого бізнесу в ІТ сфері, для якого за всіма напрямками взаємодії та приведення можливостей, ресурсів та засобів у дію важлива завершеність цих процесів, оскільки саме це свідчить про сформованість потенціалу його організації. Відтак звертаючись до потреби визначення критеріїв сформованості потенціалу організації окремого бізнесу в ІТ сфері, нами виокремлені їх основні групи, відповідно до здатності з ідентифікації ознак та характеру взаємодії елементів, які сприяють однозначності або неоднозначності організаційного впливу, а саме:

1. Критерії спрямування організаційного впливу. Доцільність визначення окресленої групи критеріїв утворення потенціалу організації бізнесу, зумовлена тим, що спрямування організаційного впливу має бути якісним. Інтерпретуючи таку якість, як базову властивість, якою має характеризуватися однозначний вплив, що визначає придатність для системоутворення (скеровування праці, виробничих процесів, предметів і засобів праці), критерії визначені за напрямками [3, с. 140]:

- цілеформування під яким ми розумітимемо досягнення сформованості цілей, як ідеального образу майбутнього бізнесу;
- цілереалізації під яким ми розумітимемо досягнення цілей і втілення їх у результатах діяльності;
- ціннісного спрямування під яким ми розумітимемо досягнення сформованості ціннісних орієнтирів осіб залучених в бізнесі;

2. Критерії трансльованості організаційного впливу. Доцільність визначення окресленої групи критеріїв, зумовлена тим, що однозначність перетворення впливу в адресну інформацію визначає максимальне охоплення та узгодженість. Інтерпретуючи охоплення та узгодженість, як базові властивості, якими має характеризуватися однозначний вплив, ці критерії пропонуємо розглядати напрямками [3, с. 140]:

- горизонтальної передачі впливу;
- вертикальної передачі впливу;

3. Критерії формалізації організаційного впливу. Доцільність визначення окресленої групи критеріїв утворення потенціалу організації бізнесу, зумовлена тим, що однозначний організаційний вплив сформує визначеність його законів і правил. Інтерпретуючи визначеність як досягнення такої чіткості, за якої персонал не має раціональних підстав неоднозначно тлумачити зміст законів і правил організаційного впливу, критерії визначені за напрямками:

- регулювання відносин;
- регламентації діяльності;
- нормативів-стандартів та умов забезпечення раціональної управлінської діяльності [3, с. 140].

Окреслені групи критеріїв мають визначати, те, наскільки наявні елементи та їх взаємодія сприяють спрямованості дії управлінської функції організаційного потенціалу окремого бізнесу.

Розглядаючи рівень всього бізнесу в ІТ сфері, для формування потенціалу організації якого за всіма напрямками взаємодії та приведення умов у дію

важлива їх визначеність. Звертаючись до потреби визначення критеріїв сформованості загального потенціалу організації бізнесу в ІТ сфері, нами виокремлені їх основні групи відповідно до здатності ідентифікації ознак та характеру державного регулювання організації бізнесу:

1. Критерії визначеності правового середовища функціонування різних організаційних форм бізнесу. Доцільність визначення окресленої групи критеріїв утворення загального потенціалу організації бізнесу в ІТ сфері, зумовлена тим, що нормативно-законодавча база впливає на поведінку учасників, відтак вона має бути однозначною, сприятливою та зрозумілою. В Україні ці критерії слід визначати за напрямками [5, с. 20-84]:

- правове середовище функціонування підприємств;
- правове середовище функціонування фізичних осіб-підприємців або осіб, що працюють за договором з нефіксованим робочим часом;
- правове середовище функціонування окремих господарських одиниць та об'єднань.

При цьому критерії визначаються за всіма формами власності, передбаченими законом, способами утворення та формування статутного капіталу;

2. Критерії визначеності порядку реєстрації суб'єктів бізнесу. Доцільність визначення окресленої групи критеріїв утворення загального потенціалу організації бізнесу, зумовлена тим, що зміст засвідчення державою факту створення або припинення діяльності в ІТ сфері має бути швидким та зрозумілим. Ці критерії слід визначати за напрямками [5, с. 20-84]:

- зрозумілості підстав для реєстрації та алгоритму реєстрації;
- швидкості розгляду документів та зрозумілості процедури;
- зрозумілості, доцільності та швидкості інших реєстраційних дій;

3. Критерії невизначеності економічного середовища організації бізнесу в ІТ сфері. Доцільність визначення окресленої групи критеріїв, зумовлена їх орієнтованістю на створення сталих умов для проведення виважених прорахунків за напрямками:

- техніко-економічного обґрунтування функціонування;

- обґрунтування підготовки до підприємницької діяльності.

Окреслені критерії мають визначати наскільки наявні умови та їх взаємодія гарантують забезпечення легкості з'ясування змісту вимог до організації бізнесу в ІТ сфері.

Сутність та критерії формування потенціалу організації бізнесу в ІТ сфері є досить місткими, і якщо формування ресурсів, можливостей і засобів належить до компетенції окремого суб'єкта, що бере участь у виробництві, то формування умов організації бізнесу забезпечується на рівні держави.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. За результатами вивчення сутності та критеріїв формування потенціалу організації бізнесу в ІТ сфері нами зроблено наступні висновки:

1. Потенціал організації бізнесу в ІТ сфері слід розглядати як дворівневу систему, що утворює зміст взаємодії та приведення його елементів у дію, результат якої залежний від: однозначності організаційного впливу, при його транслюванні, спрямуванні, сформованості на рівні окремого суб'єкта бізнесу; визначеності ознак та характеру державного регулювання організації бізнесу. Під потенціалом організації окремого бізнесу, ми розумітимемо систему елементів (можливостей, ресурсів та засобів), що не тільки взаємодіють, але і приводиться в дію внутрішнім змістом організаційного механізму. Важливо, щоб організаційний вплив надавав однозначне рішення будь-якої бізнесової ситуації, безпосередньо впливаючи на об'єкт керування.
2. Формування високого потенціалу суб'єкта бізнесу в ІТ сфері можливо якщо гарантована однозначність, яку забезпечують якість спрямування, широке охоплення, узгодження транслюваності організаційного впливу, визначеність законів і правил його формування. На рівні окремого суб'єкта економічної діяльності можна створити можливості, ресурси та засоби для утворення потенціалу організації бізнесу в ІТ сфері, однак загальні умови для формування такого потенціалу створюються за допомогою державного регулювання організації бізнесу в ІТ сфері.

3. Окрім потенціалу організації окремого бізнесу, вважаємо за доцільне виділяти загальний потенціал організації бізнесу в ІТ сфері, як систему умов, що взаємодіють з бізнесом та приводиться в дію за допомогою різних організації форм діяльності, розвиток яких підтримується та коригуються державою. Доведено, що формування значного загального потенціалу організації бізнесу в ІТ сфері можливе за умов, визначеності: правового середовища функціонування різних організаційних форм бізнесу; порядку реєстрації суб'єктів бізнесу; економічного середовища організації бізнесу.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі полягають у можливості визначення інституційно-економічних засад державного регулювання організації бізнесу в ІТ сфері та посилення національній економіці.

Література

1. Гавриляк О., Миронов Ю. Організаційний механізм управління діяльністю підприємства, 2012, URL.:<https://kerivnyk.info/2012/04/gavryljak.html>
2. Дюк А.А. Управління організаційним розвитком сільськогосподарських підприємств: монографія. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2012, 251 с.
3. Дюк А.А. Формування організаційно-економічного потенціалу стратегічного розвитку підприємств за умов трансформаційних перетворень, *Причорноморські економічні студії*, 2018, Вип. 26(1), С. 139-144.
4. Занора В., Куценко Д., Одородько Н. Потенціал як основа розвитку підприємства: понятійно-категоріальний апарат, *Проблеми та перспективи економіки та управління*, 2019, № 2 (18), С. 40-51.
5. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: Навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, 2021, 108 с., URL.: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/04/19/Osnovy%20pidpryyemnytsva.pdf>

6. Кононова І. В. Аналіз підходів до управління підприємством у сучасних умовах, Стратегії розвитку підприємства в умовах ринкової економіки, 2013, №1 (40), С.146 – 151.
7. Саух І.В. Організаційний механізм реалізації стратегії розвитку фінансового потенціалу туристичного підприємства, *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*, 2017, Вип. 1(36), С. 207-220.
8. Тимошенко О.В. Фінансовий потенціал як основа соціально-економічного розвитку територіальної громади, *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*, 2012, № 1(13), С. 123-126.

References

1. Havrylyak, O. and Myronov, Yu. (2012), “Organizational mechanism of management of enterprise activities”, available at.: <https://kerivnyk.info/2012/04/gavryljak.html> (Accessed 1 Aug 2022).
2. Duke, A.A. (2012), *Upravlinnya orhanizatsiynym rozvytkom sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv* [Management of organizational development of agricultural enterprises], Nilan-LTD, Ukraine, Vinnytsya.
3. Duke, A.A. (2018), “Formation of the organizational and economic potential of strategic development of enterprises under the conditions of transformational transformations”, *Prychornomors'ki ekonomichni studiyi*, Vol. 26(1), pp. 139-144.
4. Zanora, V., Kutsenko, D. and Odorodko, N. (2019), “Potential as the basis of enterprise development: conceptual and categorical apparatus”, *Problemy ta perspektyvy ekonomiky ta upravlinnya*, Vol. 2 (18), pp. 40-51.
5. Karpyuk H.I. (2021), *Osnovy pidpryyemnytstva* [Basics of entrepreneurship], Institute of Education Content Modernization, Kyiv, Ukraine, available at.: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/04/19/Osnovy%20pidpryyemnytstva.pdf> (Accessed 1 Aug 2022).

6. Kononova, I. V. (2013), Analysis of approaches to enterprise management in modern conditions, *Stratehiyi rozvytku pidpryyemstva v umovakh rynkovoyi ekonomiky. D.: Vydavnytstvo Prometey*, Vol. 1 (40), pp.146 – 151.
7. Saukh, I.V. (2017), The organizational mechanism for implementing the strategy of developing the financial potential of a tourist enterprise, *Problemy teorii ta metodolohiyi bukhhalters'koho obliku, kontrolyu i analizu*, Vol. 1(36), pp. 207-220.
8. Tymoshenko, O.V. (2012), Financial potential as the basis of socio-economic development of the territorial community, *Visnyk Universytetu bankivs'koyi spravy Natsional'noho banku Ukrayiny*, Vol. 1(13), pp. 123-126.

Стаття надійшла до редакції 13.02.2023 р.